

Viden om NORDEN

Nr. 3-2023 - 22. juni
Udarbejdet og udgivet af
Foreningen NORDEN, Mariagerfjord

<https://mariagerfjord.foreningen-norden.dk/>

En flot forelæsning om Sverige gennem 500 år

Den 6. juni var det 500 år siden, at Gustav Vasa blev valgt som konge over Sverige, der samtidig meldte sig ud af Kalmarunionen og frigjorde sig fra danske kongers overherredømme.

Det blev selvfølgelig fejret i Sverige.

I Foreningen NORDEN Mariagerfjord fejrede vi Sveriges 500 års fødselsdag med en flot festforelæsning den 8. juni, der blev fremlagt af historiker Lars Hovbakke Sørensen, som ses på hosstående foto.

Viden om NORDEN kan ikke referere forelæsningen, der varede det meste af to timer, hvor de 27 tilhørere intenst fulgte foredragsholderen, som flettede svensk og dansk historie gennem de 500 år på en særdeles klar, forståelig og underholdende måde.

Lars Hovbakke Sørensen har skrevet en artikel i JyllandsPosten om emnet. Den er gengivet på siderne 12 og 13 i seneste udgave af tidsskriftet Nordiske, [der ses her](#).

Lars Hovbakke Sørensen er historiker og lektor, ph.d. ved Professionshøjskolen Absalon. Han er kendt som analytiker af nordisk historie, politik og samfundsforhold og kongehuskommentator i tv, radio og aviser.

Han har skrevet flere bøger om dansk, nordisk og europæisk historie.

Gunner Buck

Viden om NORDEN nr. 3-2023 indeholder:

	<i>Side</i>
<i>Først til mølle: Gratis lærerseminarer om nordisk fagstof til lærere, som underviser i dansk, historie eller samfundsfag.....</i>	2
<i>Udtalelse fra: Foreningen NORDENS repræsentantskab 13. maj 2023.....</i>	3
<i>Referat fra Foreningen NORDENS repræsentantskabsmøde 13. maj.....</i>	3
<i>De nordiske næringsstofanbefalinger 2023: Mindre kød, mere plantebaseret I et globalt perspektiv er denne opdatering af næringsstofanbefalingerne også det mest omfattende videnskabelige grundlag for gode kostvaner – både når det gælder planeten og sundheden.....</i>	4
<i>Faktaboks: De nordiske næringsstofanbefalinger 2023, NNR2023.....</i>	5
<i>88 initiativer er i år indstillet til Nordisk Råds miljøpris - der har fokus på bæredygtig produktion og forbrug af tekstiler.....</i>	6
<i>8 nordiske og baltiske demokratifestivaler i 2023.....</i>	6
<i>Nyheder og ny publikationer fra Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.....</i>	7

Tekst og redaktion:

Gunner Buck, Elmevej 1, 9560 Hadsund.
Formand for Foreningen NORDEN Mariagerfjord.
Tlf. 98 57 40 55. Mobil 21 26 42 20.

Først til mølle:

Gratis lærerseminarer om nordisk fagstof til lærere, som underviser i dansk, historie eller samfundsfag

Norden i Skolen offentliggjorde følgende den 14. juni:

Lærere, der underviser i dansk, historie eller samfundsfag, kan i skoleåret 23/24 komme på gratis fagseminar med fokus på undervisning i det nordiske fagstof i fagene.

Seminarerne er muliggjort af, at Danmarks Lærerforening som del af et samarbejde med Foreningerne Norden, Dansk Lærerforenings folkeskolesektion og Foreningen af lærere i historie og samfundsfag har fået en bevilling fra A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal.

På seminarerne præsenterer en række faglige eksperter deres viden om nordiske perspektiver med konkret vejledning til at arbejde med den nordiske dimension i undervisningen i dansk, historie og samfundsfag.

Der vil desuden være en introduktion til undervisningsplatformen Norden i skolen, som er en gratis ikke-kommerciel og uafhængig undervisningsplatform, som for nyligt er blevet relanceret med en række nye undervisningstemaer, som gør det nemmere for lærere at arbejde med den nordiske dimension i undervisningen.

Seminar for dansklærere

Seminarret målrettet dansklærere om nabosprogsdidaktik og nordisk litteratur i undervisningen har fokus på den nyeste viden om nabosprogsdidaktik præsenteret af lektor Torben Mundbjerg, og om hvordan litteratur i nabosprogsundervisningen åbner op for mange muligheder ved lektor Ellen Birgitte Johnsrud.

Du får mulighed for at deltage i workshops med Stefan Åge Hardonk Nielsen, sprogpilot og projektleder på Atlantbib, og Marianne Flodgaard Schöttel, sprogpilot og lærer.

Dagen slutter af med den fabelagtige børnebogsforfatter Stian Hole, som giver os et indblik i den nordiske billedbogs uendelige univers.

Seminarret om nabosprogsdidaktik og nordisk litteratur i undervisningen holdes to steder i landet:

25. september kl. 9.30-15, Godsbanen, Aarhus
15. januar kl. 9.30-15, Vartov, København

Seminar for historie- og samfundsfaglærere

Seminarret målrettet historielærere og samfundsfagslærere om undervisning i nordisk historie og samfundsforståelse har fokus på, hvordan den historiske og samfundsmæssige udvikling i Danmark afspejler udviklingen af det nordiske fællesskab og samhørighed - såvel politisk, værdimæssigt som kulturelt.

Lektor Rasmus Glenthøj fortæller bl.a. om en dramatisk og lidt overset historie om kampen for et forenet Skandinavien, som omfatter statskup, krig og bortførelse af den danske kongefamilie.

Professor Klaus Petersen retter blikket mod den nordiske velfærdsmodel, som har gået sin sejrsgang rundt i verden og forklarer, hvordan er vi kommet dertil.

Endelig sætter kulturformidler Rasmus Welling fokus på, hvordan man i undervisningen kan arbejde tværfagligt med kilder og historiebrug i en nordisk kontekst.

Seminarret om undervisning i nordisk historie og samfundsforståelse holdes to steder i landet:

12. oktober kl. 9.30-15, Godsbanen, Aarhus
22. januar kl. 9.30-15, Vartov, København

Tilmelding og deltagelse

Tilmelding til seminarerne foregår på Danmarks [Lærerforenings hjemmeside](#).

Deltagelse er gratis og omfatter frokost og øvrig forplejning. Der ydes ikke refusion for transport og eventuel vikardækning. Tilmelding sker efter først-til-mølle-princippet.

Sendt til alle skoler i Mariagerfjord Kommune

Foreningen NORDEN Mariagerfjord har videresendt hosstående nyhed til alle skoler i Mariagerfjord Kommune den 19. juni.

Udtalelse fra:

Foreningen NORDENs repræsentantskab 13. maj 2023

Foreningen NORDENs repræsentantskab med over 75 repræsentanter fra lokal- og kredsafdelinger i hele Danmark, var samlet til repræsentantskabsmøde i Viborg d. 13. maj 2023 og udtaler følgende:

Repræsentantskabet opfordrer den danske regering til at styrke grundlaget for det folkelige arbejde med at fremme nordisk kultur og nordiske værdier samt det nordiske samarbejde.

Danmark giver langt mindre økonomisk støtte til det folkelige nordiske samarbejde end de andre nordiske lande.

Det kan Foreningen NORDEN i Danmark mærke – det gælder såvel i lokalforeningerne som på landsplan.

Vi opfordrer derfor til at man styrker økonomien, så debatten og oplysningen om Norden, nordisk kultur og vores nordiske demokrati kan udvikles yderligere.

Netop i disse år er det vigtigt, at vi i Norden står tæt sammen om vores frihed, demokrati samt vores fælles værdier og kultur.

I Europa raser krigen mellem Rusland og Ukraine fortsat her over et år efter, at Rusland angreb et fredeligt naboland. Det giver anledning til at styrke forsvar og beredskab ikke kun i Danmark, men i hele Europa.

Finlands nylige og Sveriges forhåbentlig kommende optagelse i NATO, hilses velkomment af Foreningen NORDEN i Danmark.

Det bør føre til et stærkere forsvars- og sikkerheds-politisk samarbejde i Norden, så det også bliver en del af arbejdet i Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd. Men forsvaret af vores fælles værdier omfatter mere end militært samarbejde.

Vi har i Norden en fælles forståelse for kultur, værdier og demokrati. Vi er tæt forbundne gennem officielle samarbejder derunder ikke mindst Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Samtidig findes i civilsamfundet mange organisationer, der arbejder over grænserne og skaber produktive og professionelle netværk.

Vi samarbejder også tæt ude i verden i bl.a. NATO og EU.

Det er imidlertid vigtigere end nogen sinde før, at vi styrker civilsamfundets samarbejde. Foreningen NORDEN er skabt på bagkant af 1. verdenskrig, og har siden i over 100 år arbejdet ud fra devisen ”Kendskab giver venskab”. Via kendskab til vores naboer ville vi forhindre krig; det er vi lykkedes med i Norden.

Men forståelsen og udbredelsen af vores fælles værdier, ligestilling, demokrati, menneskerettigheder, miljø, natur og klima skal ikke gemmes væk.

Det er vigtigt for folkeoplysningen i Danmark at sikre de foreninger, der understøtter vores demokrati og værdier - hos folkelige foreninger er holdninger ikke til salg som på moderne sociale medier.

Derfor mener Foreningen NORDEN, at regeringen i højere grad skal understøtte det oplysningsarbejde, der bliver gjort i foreninger, så vi har bedre forudsætninger for at styrke kendskabet til hinanden i Danmark og i Norden – det kalder tiden på.

Referat fra Foreningen NORDENs repræsentantskabsmøde 13. maj

Referat fra Foreningen NORDENs repræsentantskabsmøde i Viborg lørdag den 13. maj findes [her](#).

Formandens mundtlige beretning blev refereret i Viden om NORDEN nr. 2 - 2023. Den kan også [ses her](#).

Debatten i repræsentantskabet efter formandens beretning findes i referatet. Det samme gælder for de vedtagelser, der blev truffet af repræsentantskabet.

Den skriftlige årsberetning på 74 sider pdf [ses her](#).

Årsregnskabet [ses her](#).

Medlemstal i de enkelte afdelinger og kredse i Foreningen NORDEN den 10. maj 2023 [kan ses her](#).

De nordiske næringsstofanbefalinger 2023:

Mindre kød, mere plantebaseret

I et globalt perspektiv er denne opdatering af næringsstofanbefalingerne også det mest omfattende videnskabelige grundlag for gode kostvaner – både når det gælder planeten og sundheden.

De nordiske næringsstofanbefalinger 2023 blev offentliggjort tirsdag den 20. juni.

For første gang indeholder de videnskabelige anbefalinger for både sundhed og miljø, og de peger på en mere planterig kost, mere fisk og mindre kød på tallerkenen.

Den sjette udgave af de nordiske næringsstofanbefalinger, er den hidtil største opdatering i rapportens 40-årige historie.

I et globalt perspektiv er den i dag også det mest omfattende videnskabelige grundlag for gode kostvaner – både når det gælder planeten og sundheden.

Anbefalingerne bygger på den bedste tilgængelige videnskab om madforbrug, sundhed og miljø.

– Rapporten giver os et videnskabeligt grundlag, som viser, at en sund kost ofte også er bæredygtig. Der skal skabes mange og store synergier mellem sundhed og miljø i den nødvendige omstilling af vores madforbrug, siger Rune Blomhoff, projektleder for de nordiske næringsstofanbefalinger 2023 og professor på Oslo universitet.

De nordiske næringsstofanbefalinger 2023. **The Nordic Nutrition Recommendations (NNR)**. Rapporten fylder 388 sider i pdf. [Den kan hentes her](#).

Anbefaler primært plantebaseret kost

Rapporten undersøger sundhedseffekterne af 36 næringsstoffer og 15 fødevarergrupper.

Den anbefaler en primært plantebaseret kost med et stort indhold af grøntsager, frugt, bær, bælgplanter, kartofler og fuldkorn.

Den anbefaler desuden et stort indtag af fisk og nødder, et moderat indtag af mælkeprodukter med et lavt fedtindhold, en begrænset mængde rødt og hvidt kød samt et minimalt indtag af forarbejdet kød, alkohol og forarbejdede fødevarer med et højt indhold af fedt, salt og sukker.

Global opbakning til nordisk pionerarbejde

Lanceringen af de nye nordiske næringsstofanbefalinger den 20. juni er en begivenhed af international interesse.

Tedros Adhanom Ghebreyesus, generaldirektør for Verdenssundhedsorganisationen (WHO), mener, at den nye udgave af de nordiske næringsstofanbefalinger viser "en klar forbindelse mellem sunde mennesker og en sund planet".

– Jeg ønsker Nordisk Ministerråd tillykke med en imponerende rapport og den inkluderende proces med offentlige høringer. Den overordnede anbefaling om at overgå til plantebaseret kost er i tråd med den aktuelle videnskabelige litteratur, siger Tedros Adhanom Ghebreyesus.

"Hjælper nordboerne med at spise sundt og miljøvenligt"

De nordiske næringsstofanbefalinger udgives af Nordisk Ministerråd og udgør resultatet af et unikt nordisk samarbejde. Rapporten giver landene et fælles, evidensbaseret fundament, når de udvikler kostråd til borgerne.

– Denne rapport kommer til at hjælpe nordboerne med at spise sundt og miljøvenligt, fordi den er en vejledning til de nationale kostråd og dermed styrer menukortene på vores skoler, sygehuse og andre offentlige køkkener, siger Karen Ellemann, generalsekretær for Nordisk Ministerråd, som udgiver rapporten.

Rapporten har allerede skabt debat

Rapporten er resultatet af fire års arbejde, som har involveret flere hundrede nordiske og internationale forskere.

Metodologien følger de globale standarder, og inden udgivelsen har der været en transparent proces, hvor
(fortsættes side 5)

De nordiske næringsstofanbefalinger 2023

(fortsat fra side 4)

hvor hvert kapitel har været til offentlig høring i en periode på otte uger.

Allerede inden offentliggørelsen er rapporten blevet debatteret flittigt i flere nordiske lande, blandt andet fordi den forventes at anbefale et mindre indtag af rødt kød – ligesom andre globale forskningsrapporter om miljø og klima.

Det er i sidste ende landene selv, der tager stilling til, hvordan de vil anvende anbefalingerne, når de udarbejder deres nationale kostråd.

Her kan de tage hensyn til nationale prioriteringer og lokale forhold.

Kilde: Nyhed fra Nordisk Samarbejde 20. juni 2023. Nyheder den 9. juni og 14. juni er optakt til lanceringen, der også blev omtalt i Viden om Norden nr. 2 - 2023.

Faktaboks:

De nordiske næringsstof- anbefalinger 2023, NNR2023

- Det anbefalede indtag eller referenceværdierne for ni næringsstoffer er ændret væsentligt sammenlignet med den forrige udgave: E-vitamin, B6-vitamin, folat, B12-vitamin, C-vitamin, tiamin, calcium, zink og selen.
- Bælgplanter: Der anbefales et større forbrug, primært på grund miljøaspekter.
- Alkohol: Eftersom der ikke kan sættes en sikker grænse for alkoholforbrug, er anbefalingen i NNR2023, at alle skal undgå at drikke alkohol. Ved indtagelse af alkohol skal indtaget være lavt. Denne anbefaling gælder også for ammende kvinder. En mere restriktiv anbefaling (ingen alkohol) gælder for børn, unge og gravide kvinder.
- Korn: Et øget indtag af fuldkorn bakkes op af både effekten på sundheden og miljøet. Det anbefales, at man indtager mindst 90 gram fuldkorn om dagen.
- Grøntsager, frugt og bær: Det samlede anbefalede indtag af forskellige grøntsager, frugter og bær er 500-800 gram eller mere om dagen.
- Fisk: Et øget indtag af fisk fra bæredygtigt fiskeri bakkes op af både effekten på sundheden og miljøet. Det anbefales at indtage 300-450 gram om ugen, hvoraf mindst 200 gram er fed fisk.
- Rødt kød: Af sundhedsmæssige årsager anbefales det, at indtaget af rødt kød ikke overskrider 350 gram om ugen. Mængden af forarbejdet, rødt kød bør være så lav som muligt. Af miljømæssige årsager bør indtaget af rødt kød være væsentligt lavere end 350 gram.
- De nordiske næringsstofanbefalinger udgør det videnskabelige grundlag for de nationale næringsstofanbefalinger og fødevarer baserede kostråd i de nordiske og baltiske lande.
- Det internationale samarbejde mellem landene har resulteret i fem tidligere udgaver af NNR. Den første blev udgivet i 1980.
- Den seneste version fra 2012 er blevet downloadet godt 300.000 gange af beslutningstagere, forskere og studerende over hele verden.

Kilde: Nyhed fra Nordisk Samarbejde 20. juni 2023.

88 initiativer er i år indstillet til Nordisk Råds miljøpris

- der har fokus på bæredygtig produktion og forbrug af tekstiler

En garderobecoach, nye fibre skabt fra gamle jeans, affaldssorteringskoncepter, delekoncepter, forskere, nationale tøjbyttedage og en tænketank.

I alt er 88 kandidater, der arbejder for en mere bæredygtig tekstilbranche, blevet indstillet til Nordisk Råds miljøpris i 2023.

De 88 indstillinger kommer fra alle hjørner af Norden og giver et unikt og interessant indblik i de initiativer, der rører sig i Norden under temaet Bæredygtig produktion og forbrug af tekstiler.

Det er et tema, der spænder bredt, og som omhandler hele tekstilets levetid fra råvareproduktion til design, salg, reparation, genanvendelse og bortskaffelse.

- Vi håber at miljøprisen kan være med til at vise, at en bæredygtig tekstilindustri er mulig, og at der allerede eksisterer gode eksempler, man kan lade sig inspirere af, siger Cilia Indahl, forperson for priskomiteén for Nordisk Råds miljøpris.

I linket herunder kan du gå på opdagelse i hele 88 gode eksempler.

[Se listen over årets indstillinger her](#)

Diskuterede bæredygtig tøjforbrug på Folkemødet

Miljøprisen satte den vigtige diskussion om cirkularitet i tøj- og tekstilbranchen til debat på Folkemødet på Bornholm.

Her kunne man møde den islandske kunstner Ýr Jóhannesdóttir og høre oplæg om de enorme sociale, miljømæssige og klimamæssige udfordringer som tekstilbranchen står overfor.

Her kunne man også møde Tanja Gotthardsen, Anja Bakken Riise fra den norske organisation Framtiden i våre hender og Marianne Holmer, medlem af bedømmelseskomiteén for Nordisk Råds miljøpris.

Den videre proces

Hvilke af de 88 forslag, der også løber med en nominering, afsløres d. 1. september 2023.

Vinderen af Nordisk Råds miljøpris 2023 offentliggøres ved Nordisk Råds prisuddeling i Oslo den 31. oktober.

Med prisen følger 300.000 danske kroner.

Tidligere vindere

[2022 Mariehamns stad på Åland](#)

[2021 Den Store klimadatabase af Tænketanken Concito \(DK\)](#)

[2020 Jens-Kjeld Jensen \(FO\)](#)

[2019 Greta Thunberg \(SE\) \(Thunberg valgte at takke nej til prisen\)](#)

Nordisk Råds miljøpris blev uddelt første gang i 1995 og har til formål at styrke bevidstheden om miljøarbejdet i Norden.

Kilde: Nyhed fra Nordisk Samarbejde 13. juni 2023.

Nordiske og baltiske demokratifestivaler 2023

Gode samtaler om grøn omstilling, tryghed, og hvordan vi bevarer og styrker vores demokratier, står i centrum for Nordens deltagelse på demokratifestivaler i 2023.

Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd deltager i år på 8 demokratifestivaler i Danmark, Sverige, Finland, Norge og Island samt Estland, Letland og Litauen.

Hvordan skaber vi helt konkret de nødvendige nordiske løsninger for at realisere Nordisk Ministerråds vision om at blive verdens mest bæredygtige og integrerede region? Samlet set dækker Norden et bredt spektrum af temaer på demokratifestivalerne. I 2023 lægges der særlig vægt på unge menneskers deltagelse i samfundet, grøn omstilling og energisikkerhed.

[Se mere om de enkelte festivaler her.](#)

Nyheder og nye publikationer fra Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd

Nordisk Samarbejde – dvs Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har hjemmesiden: <https://www.norden.org/da>
Nordisk Samarbejde har indtil nu offentliggjort 10 nyheder her i juni. Hver nyhed omfatter tekst samt ofte billeder samt henvisning til yderligere informationer. Hver nyhed er i det følgende forsynet med link direkte til nyheden på hjemmesiden for Nordisk Samarbejde. Klik på det blå Her for hver nyhed.

Alle nyheder og rapporter fra Nordisk Samarbejde er frit tilgængelig for alle interesserede.

De 10 nyheder er:

01.06.2023: Svanemærket: Svær at få – nem at vælge. [Her](#).

02.06.2023: Fri rörlighet i fokus då samarbetsministrarna mötte Gränshinderrådet. [Her](#).

07.06.2023: Bli med på årets demokratifestivaler og 8 nordiske og baltiske demokratifestivaler 2023. [Her](#) og [Her](#).

09.06.2023: Global interesse for de nye nordiske næringsstofanbefalinger – her er talerne ved lanceringen. [Her](#).

13.06.2023: 88 initiativer er indstillet til Nordisk Råds miljøpris. [Her](#). Se side 6.

14.06.2023: Islands statsminister åbner lanceringen af de nordiske næringsstofanbefalinger. [Her](#).

15.06.2023: Sommerleir på Utøya samler unge fra Norden og Ukraina i juli. [Her](#).

20.06.2023: Mindre kød, mere plantebaseret: Her kommer de nordiske næringsstofanbefalinger 2023. [Her](#). Se side 4.

21.06.2023: "Bæredygtige fødevarer systemer er nøglen til den grønne omstilling i Norden". [Her](#).

22.06.2023: Det här är barriärerna för jobb på Nordens arbetsmarknader. [Her](#).

19 publikationer er i den forløbne del af juni udgivet af Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd og tilhørende institutioner.

Rapporten: **NORDEN – en bæredygtig og integreret region? Statusrapport for Vores vision 2030** blev udgivet 31. maj.

En nordisk tilgang til den demokratiske debat i tech-giganternes tidsalder **Anbefalinger fra Nordisk Tænk tank for Tech og Demokrati** blev udgivet 6. juni.

Årsrapport 2022 for NordGen blev udgivet 9. juni.

The Nordic Nutrition Recommendations (NNR). 388 sider pdf udgivet 20. juni.

Dette link fører til [alle rapporterne](#).

Norden skal blive verdens mest bæredygtige og integrerede region frem mod år 2030. Samarbejdet i Nordisk Ministerråd skal tjene det formål. Se handlingsplan 2021–2024. [Her](#).
